

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

5 mai 2011 *

În cauzele conexate C-201/10 și C-202/10,

având ca obiect cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Finanzgericht Hamburg (Germania), prin deciziile din 12 februarie 2010, primite de Curte la 26 aprilie 2010, în procedurile

Ze Fu Fleischhandel GmbH (C-201/10),

Vion Trading GmbH (C-202/10)

împotriva

Hauptzollamt Hamburg-Jonas,

* Limba de procedură: germana.

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, domnii K. Schiemann, L. Bay Larsen, doamnele C. Toader (raportor) și A. Prechal, judecători,

avocat general: doamna E. Sharpston,
grefier: domnul K. Malacek, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 16 februarie 2011,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Ze Fu Fleischhandel GmbH, de D. Ehle, Rechtsanwalt;
- pentru Vion Trading GmbH, de K. Landry și de G. Schwendinger, Rechtsanwälte;
- pentru Comisia Europeană, de domnul G. von Rintelen și de doamna M. Vollkommer, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererile de pronunțare a unor hotărâri preliminare privesc interpretarea articolului 3 alineatele (1) și (3) din Regulamentul (CE, Euratom) nr. 2988/95 al Consiliului din 18 decembrie 1995 privind protecția intereselor financiare ale Comunităților Europene (JO L 312, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 1, p. 166), precum și a principiilor proporționalității și securității juridice.
- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între Ze Fu Fleischhandel GmbH și Vion Trading GmbH (denumite în continuare „reclamantele din acțiunea principală”), pe de o parte, și Hauptzollamt Hamburg-Jonas (denumit în continuare „Hauptzollamt”), pe de altă parte, cu privire la rambursarea unor restituiri la export.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Potrivit celui de al treilea considerent al Regulamentului nr. 2988/95, „trebuie combătute în toate domeniile acțiunile de natură să afecteze interesele financiare ale Comunităților”.

4 Al cincilea considerent al acestui regulament prevede:

„[...] în conformitate cu prezentul regulament, normele sectoriale conțin dispoziții cu privire la abateri, precum și la măsurile și sancțiunile administrative pentru sancționarea acestora”.

5 Articolul 1 din același regulament prevede:

„(1) În scopul protejării intereselor financiare ale Comunităților Europene, se adoptă prin prezenta o reglementare generală privind controalele uniforme, măsurile și sancțiunile administrative privind abaterile de la dreptul comunitar.

(2) Constituie abatere orice încălcare a unei dispoziții de drept comunitar, ca urmare a unei acțiuni sau omisiuni a unui agent economic, care poate sau ar putea prejudicia bugetul general al Comunităților sau bugetele gestionate de acestea, fie prin diminuarea sau pierderea veniturilor acumulate din resurse proprii, colectate direct în numele Comunităților, fie prin cheltuieli nejustificate.”

6 Articolul 3 alineatele (1) și (3) din Regulamentul nr. 2988/95 prevede:

„(1) Termenul de prescripție a acțiunii este de patru ani de la săvârșirea abaterii menționate la articolul 1 alineatul (1). Cu toate acestea, normele sectoriale pot să prevadă un termen mai scurt, care nu poate fi însă mai mic de trei ani.

În cazul unor abateri continue sau repetate, termenul de prescripție curge din ziua în care încetează săvârșirea abaterii respective. [...]

Termenul de prescripție este întrerupt de orice act al unei autorități competente, adus la cunoștința persoanei în cauză, cu privire la cercetarea sau urmărirea în justiție a abaterii respective. Termenul de prescripție începe să curgă din nou după fiecare act de întrerupere.

[...]

(3) Statele membre își păstrează posibilitatea de a aplica un termen mai lung decât cel prevăzut la alineatul (1) [...]"

7 Articolul 4 alineatele (1) și (4) din acest regulament prevede:

„(1) Ca regulă generală, orice abatere atrage după sine retragerea avantajului obținut nejustificat:

— prin obligația de a vărsa sumele datorate sau de a rambursa sumele primite nejustificat;

[...]

(4) Măsurile prevăzute în acest articol nu sunt considerate sancțiuni.”

Dreptul național

- 8 Potrivit informațiilor oferite de Finanzgericht Hamburg, la data situației de fapt din acțiunile principale, în Germania nu exista nicio dispoziție specifică referitoare la termenele de prescripție aplicabile litigiilor de natură administrativă referitoare la avantaje acordate nejustificat. Cu toate acestea, atât administrația, cât și instanțele germane aplicau „prin analogie” prescripția de drept comun de 30 de ani, astfel cum este prevăzută la articolul 195 din Codul civil german (Bürgerliches Gesetzbuch, denumit în continuare „BGB”). Totuși, din anul 2002, acest termen de prescripție de drept comun ar fi fost stabilit, în principiu, la 3 ani.

Acțiunile principale și procedura trimiterii preliminare în cauzele conexate C-278/07-C-280/07

- 9 În cursul anului 1993, reclamantele din acțiunile principale au efectuat operațiuni de vămuire a unor cantități de carne de vită în vederea exportului către Iordania și, la cerere, au beneficiat în baza acestora de avansuri din restituirile la export. În urma unor controale efectuate la începutul anului 1998, s-ar fi descoperit că, în realitate, mărfurile respective fuseseră expediate în Irak în cadrul unor proceduri de tranzit sau de reexport.
- 10 În aceste condiții, prin deciziile din 13 octombrie 1999, Hauptzollamt a solicitat rambursarea respectivelor restituiri la export.

- 11 Prin urmare, reclamantele din acțiunile principale, precum și Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb GmbH & Co au introdus acțiuni împotriva deciziilor menționate la Finanzgericht Hamburg. În hotărârea din 21 aprilie 2005, acesta a admis acțiunile pentru motivul că norma de prescripție, astfel cum era prevăzută la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 2988/95, se opunea rambursărilor în cauză, întrucât acestea fuseseră solicitate după mai mult de 4 ani de la operațiunile de export în litigiu.
- 12 Împotriva acestor decizii ale Finanzgericht, Hauptzollamt a formulat recursuri la Bundesfinanzhof.
- 13 Constatând, în special, că abaterile imputate privesc o perioadă anterioară adoptării Regulamentului nr. 2988/95, Bundesfinanzhof a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare, care erau redactate în mod identic în cele trei cauze, C-278/07-C-280/07:

„1) Termenul de prescripție prevăzut la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf prima teză din Regulamentul [...] nr. 2988/95 [...] trebuie aplicat și în cazul în care abaterrea a fost săvârșită sau a încetat anterior intrării în vigoare a acestui regulament?

2) Termenul de prescripție stabilit în această dispoziție se aplică în general măsurilor administrative precum recuperarea unei restituiri la export acordate ca urmare a unei abateri?

În ipoteza unui răspuns afirmativ la aceste două întrebări:

- 3) Un stat membru poate aplica un termen mai lung în temeiul articolului 3 alineatul (3) din Regulamentul [...] nr. 2988/95 chiar și atunci când dreptul acestui stat membru prevedea deja un astfel de termen mai lung înaintea adoptării regulamentului menționat? Un astfel de termen mai lung poate fi aplicat chiar și atunci când acesta nu era prevăzut într-o dispoziție specifică referitoare la recuperarea restituirilor la export sau referitoare la măsuri administrative în general, ci rezulta dintr-o dispoziție generală (de drept comun) a respectivului stat membru, care reglementa toate cazurile de prescripție care nu au făcut obiectul unei dispoziții speciale?”

¹⁴ Aceste cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare au determinat pronunțarea Hotărârii din 29 ianuarie 2009, Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb și alții (C-278/07-C-280/07, Rep., p. I-457), în care Curtea a declarat:

„1) Termenul de prescripție prevăzut la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul [...] nr. 2988/95 [...] este aplicabil măsurilor administrative precum recuperarea unei restituiri la export obținute nejustificat de un exportator ca urmare a unor abateri săvârșite de acesta din urmă.

2) În situații precum cele din acțiunea principală, termenul de prescripție prevăzut la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 2988/95:

— se aplică unor abateri săvârșite anterior intrării în vigoare a acestui regulament;

— începe să curgă de la data săvârșirii abaterii în cauză.

- 3) Termenele de prescripție mai lungi pe care statele membre păstrează posibilitatea de a le aplica în temeiul articolului 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95 pot rezulta din dispoziții de drept comun anterioare datei adoptării acestui regulament.”

Evoluțiile intervenite în acțiunile principale și întrebările preliminare din prezentele cauze

- 15 Prin hotărârea pronunțată la 7 iulie 2009, Bundesfinanzhof a anulat hotărârea pronunțată de Finanzgericht Hamburg la 21 aprilie 2005 și a trimis cauzele spre re-judecare la acesta din urmă, pentru motivul că dreptul la rambursare nu era prescris, în măsura în care articolul 195 din BGB putea și trebuia să se aplice „prin analogie” până la sfârșitul anului 2001. Această instanță a respins argumentele reclamantelor din acțiunea principală potrivit cărora, în cazul în care trebuia aplicat un termen de prescripție „prin analogie”, acesta ar fi trebuit să fie cel de 10 ani aplicabil în materie fiscală, iar nu cel de 30 de ani prevăzut în BGB.
- 16 În ceea ce privește această hotărâre a Bundesfinanzhof, Finanzgericht Hamburg subliniază:

„Bundesfinanzhof a adoptat teza conform căreia articolul 195 din BGB, în versiunea în vigoare până la sfârșitul anului 2001 (denumit în continuare «articolul 195 din BGB v.a.»), s-ar aplica prin analogie. Instanța a lăsat nesoluționat aspectul dacă principiul securității juridice ar fi încălcat în cazul recuperării restituirilor la export după un termen de aproape 30 de ani de la acordare. În cazul existenței unei încălcări, Bundesfinanzhof ar avea posibilitatea să reducă un termen excesiv de lung prevăzut de dreptul național la un termen rezonabil în modalitățile prevăzute de dreptul comunitar sau de dreptul constituțional, în exercitarea competenței judiciare de excepție. Bundesfinanzhof a considerat că nu trebuie să examineze și să se pronunțe în mod definitiv

dacă în exercitarea unei astfel de competențe judiciare de excepție termenul prevăzut la articolul 195 din BGB v.a. ar trebui redus sau cel puțin dacă ar trebui stabilit, în aplicarea prin analogie a acestei dispoziții, un termen mai scurt de prescripție a dreptului de recuperare a restituirilor la export acordate în mod nejustificat pe baza unei abateri pentru a asigura securitatea juridică și libertatea voinței juridice. În orice caz, un astfel de termen nu ar putea fi atât de scurt încât cererea de recuperare formulată de serviciile vamale să fi fost deja prescrisă la momentul adoptării deciziei în litigiu.”

¹⁷ Instanța de trimitere, achiesând în acest sens la opinia avocatului general Sharpston exprimată în Concluziile prezentate în cauza Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb și alții, citată anterior, consideră, pe de o parte, că aplicarea „prin analogie” a unei norme de prescripție care provine din BGB cererilor de rambursare a restituirilor la export este incompatibilă cu principiul securității juridice și, pe de altă parte, că aplicarea unui termen de prescripție de 30 de ani unui astfel de litigiu este contrară principiului proporționalității în măsura în care astfel de termene nu ar fi rezonabile.

¹⁸ În special, această instanță nu împărtășește interpretarea efectuată de Bundesfinanzhof cu privire la Hotărârea Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb și alții, citată anterior, pronunțată de Curte la cererea sa. Astfel, Bundesfinanzhof ar fi dedus din această hotărâre că, prin păstrarea unei „tăceri elocvente” cu privire la aspectul dacă o aplicare „prin analogie” în litigiul privind rambursarea restituirilor primite nejustificat a unei norme de drept civil intra în domeniul de aplicare al articolului 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95, Curtea ar fi acceptat în principiu o astfel de aplicare și nu ar fi avut nici obiecțiuni, în raport cu principiile securității juridice și proporționalității, ca o normă de prescripție de 30 de ani să fie aplicată în acest mod. Or, în opinia Finanzgericht, Curtea nu avea niciun motiv să examineze sau

să abordeze aceste aspecte în hotărârea sa preliminară în măsura în care Bundesfinanzhof nu îi adresase nicio întrebare clar definită în această privință.

19 De asemenea, instanța de trimitere consideră următoarele:

„În hotărârea din 7 iulie 2009, citată anterior, [Bundesfinanzhof] și-a recunoscut o competență de excepție, care i-ar conferi facultatea, asemănătoare celei a unui legiuitor, de a reduce, pe cale jurisprudențială, termenul de prescripție de 30 de ani la un termen rezonabil. În prezent, nu se cunoaște durata exactă a termenului de prescripție utilizabil în Germania în conformitate cu articolul 195 din BGB v.a. aplicat prin analogie. Astfel, nu se poate determina sau prevedea dacă și, eventual, în ce măsură Bundesfinanzhof va exercita în viitor o astfel de competență de excepție. Conform acestei jurisprudențe, este cert numai că termenul de prescripție prevăzut de dispozițiile articolului 195 din BGB v.a. aplicat prin analogie este de cel puțin 6 ani și, în cazuri extreme, de 30 de ani. Termenul de prescripție în vigoare în Germania prevăzut de articolul 195 din BGB v.a. aplicat prin analogie și, eventual, modificat pe cale jurisprudențială se situează undeva în acest interval de 24 de ani.”

20 În aceste condiții, Finanzgericht Hamburg a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Aplicarea prin analogie a dispoziției privind prescripția prevăzută de articolul 195 din BGB, în versiunea în vigoare până la sfârșitul anului 2001, în cazul cererilor de recuperare a restituirilor la export acordate în mod nejustificat încalcă principiul securității juridice consacrat în dreptul comunitar?

- 2) Aplicarea termenului de prescripție de 30 de ani prevăzut la articolul 195 din BGB în cazul unei cereri de recuperare a unei restituiri la export acordate în mod nejustificat încalcă principiul proporționalității consacrat în dreptul comunitar?

- 3) În ipoteza unui răspuns afirmativ la a doua întrebare: aplicarea unui termen de prescripție național mai lung, în sensul articolului 3 alineatul (3) din Regulamentul [...] nr. 2988/95, termen stabilit pe cale judecătorească într-un caz individual pe baza unei competențe de excepție de care se prevalează instanța, încalcă principiul securității juridice consacrat în dreptul comunitar?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 21 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă principiul securității juridice se opune ca, în contextul protecției intereselor financiare ale Uniunii definite în Regulamentul nr. 2988/95, un termen de prescripție național „mai lung” în sensul articolului 3 alineatul (3) din acest regulament să poată rezulta dintr-o aplicare „prin analogie”, în cazul rambursării unei restituiri la export plătite nejustificat, a unui termen de prescripție care rezultă dintr-o dispoziție națională de drept comun.

- 22 Cu titlu introductiv, trebuie să se constate, astfel cum a subliniat instanța de trimitere, că, în cadrul celei de a treia întrebări preliminare adresate în cauzele conexate C-278/07-C-280/07, citate anterior, Curții i s-a solicitat, în esență, să stabilească dacă un termen național de prescripție „mai lung” în sensul articolului 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95 putea să rezulte dintr-o dispoziție generală de drept comun anterioară acestui regulament. Cu toate acestea, Curții nu i-a fost ridicată în mod explicit problema care face obiectul prezentei întrebări preliminare, care privește modalitățile de aplicare a unei astfel de dispoziții, în speță aplicarea unei dispoziții de drept comun „prin analogie” litigiului specific referitor la rambursarea restituirilor la export, decisă pe cale jurisprudențială, iar nu de legiuitorul național.
- 23 În situații precum cele din acțiunile principale, în care abaterile imputate agenților economici au fost săvârșite în anul 1993 sub imperiul unei norme naționale de prescripție de 30 de ani, o acțiune a autorităților naționale prin care se urmărește recuperarea sumelor primite nejustificat ca urmare a unor astfel de abateri era susceptibilă de a fi prescrisă, în lipsa intervenției unui act suspensiv, în cursul anului 1997, în temeiul termenului de prescripție de 4 ani prevăzut la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 2988/95, însă cu condiția ca statul membru în care au fost săvârșite abaterile să nu fi folosit posibilitatea pe care i-o oferă articolul 3 alineatul (3) din acest regulament (a se vedea Hotărârea Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb și alții, citată anterior, punctele 36 și 38).
- 24 Desigur, prin adoptarea Regulamentului nr. 2988/95 și, în special, a articolului 3 alineatul (1) primul paragraf din acesta, legiuitorul Uniunii a urmărit să instituie o normă generală de prescripție aplicabilă în materie prin care urmărirea, pe de o parte, să definească un termen minim aplicat în toate statele membre și, pe de altă parte, să renunțe la posibilitatea recuperării sumelor primite nejustificat de la bugetul Uniunii după scurgerea unei perioade de 4 ani de la săvârșirea abaterii care afectează plățile în litigiu (Hotărârea Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb și alții, citată anterior, punctul 27).

- 25 Cu toate acestea, în măsura în care legiuitorul Uniunii a prevăzut în mod expres că statele membre pot aplica termene de prescripție mai lungi decât acest termen minim de 4 ani, trebuie să se constate că legiuitorul menționat nu a intenționat să uniformizeze termenele aplicabile în materie și că, prin urmare, intrarea în vigoare a Regulamentului nr. 2988/95 nu ar fi putut avea drept consecință să constrângă statele membre să stabilească la 4 ani termenele de prescripție pe care, în lipsa unor norme ale dreptului Uniunii existente în trecut în materie, le-a aplicat anterior.
- 26 În cadrul posibilității prevăzute la articolul 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95, statele membre păstrează o largă putere de apreciere cu privire la stabilirea unor termene de prescripție mai lungi pe care înțeleg să le aplice în caz de abatere care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii (Hotărârea din 22 decembrie 2010, Corman, C-131/10, Rep., p. I-14199, punctul 54).
- 27 Astfel, Regulamentul nr. 2988/95 nu prevede niciun mecanism de informare sau de notificare referitor la folosirea de către statele membre a posibilității de a prevedea termene de prescripție mai lungi, conform articolului 3 alineatul (3) din acesta. Rezultă că la nivelul Uniunii nu a fost prevăzută nicio formă de control în ceea ce privește atât termenele de prescripție mai lungi aplicate de statele membre în temeiul acestei dispoziții, cât și sectoarele în care acestea au decis să aplice astfel de termene (Hotărârile citate anterior Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb și alții, punctul 45, precum și Corman, punctul 55).
- 28 În acțiunile principale, astfel cum a arătat instanța de trimitere însăși, după intrarea în vigoare a Regulamentului nr. 2988/95, instanțele germane au continuat să aplice acțiunilor prin care se urmărea recuperarea restituirilor primite nejustificat de agenții economici termenul de prescripție de 30 de ani care rezultă din articolul 195 din BGB.

29 În această privință, răspunzând la a treia întrebare preliminară adresată de Bundesfinanzhof în cauzele C-278/07-C-280/07, citate anterior, că termenele de prescripție mai lungi în privința cărora statele membre păstrează posibilitatea de a le aplica în temeiul articolului 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95 pot rezulta din dispoziții de drept comun anterioare datei adoptării acestui regulament, în mod implicit, dar necesar, Curtea a confirmat acestei instanțe că statele menționate puteau aplica astfel de termene mai lungi prin intermediul unei aplicări decise pe cale jurisprudențială a unei dispoziții cu vocație generală care prevede un termen de prescripție mai mare de 4 ani în domeniul recuperării avantajelor obținute nejustificat, practică pe care instanțele germane o califică drept aplicare „prin analogie”.

30 O astfel de practică este, în principiu, admisibilă în raport cu dreptul Uniunii și, în special, cu articolul 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95 (a se vedea în acest sens Hotărârea Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb și alții, citată anterior, punctul 47). Este necesar însă ca această practică să respecte principiile generale ale acestui drept, printre care figurează principiul securității juridice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 octombrie 2010, SGS Belgium și alții, C-367/09, Rep., p. I-10761, punctul 40).

31 Cu privire la acest aspect, reclamantele din acțiunea principală susțin în special că, după intrarea în vigoare în ordinea juridică germană a normei de prescripție generală și cu efect direct prevăzute la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 2988/95, care a remediat lipsa unei norme specifice în materie în această ordine juridică, autoritățile și instanțele naționale nu mai aveau motiv și, prin urmare, în lipsa unei dispoziții legislative naționale care le obligă să procedeze astfel, nu mai puteau să continue să aplice „prin analogie” o normă de prescripție generală rezultată din BGB urmării în justiție a unei „abateri” în sensul acestui regulament.

32 În această privință, trebuie arătat că, în contextul urmăririi în justiție a unei abateri care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii și care determină adoptarea unei măsuri administrative precum obligația agentului economic de a rambursa restituirile primite nejustificat, principiul securității juridice impune în special ca situația acestui agent economic, din punctul de vedere al drepturilor și al obligațiilor față de autoritatea națională, să nu poată fi pusă în discuție la nesfârșit (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 21 ianuarie 2010, Alstom Power Hydro, C-472/08, Rep., p. I-623, punctul 16) și că, în consecință, un termen de prescripție trebuie să fie aplicabil urmăririi în justiție a unei astfel de abateri și, pentru îndeplinirea funcției sale de a garanta securitatea juridică, acest termen trebuie stabilit anterior (a se vedea Hotărârea din 15 iulie 1970, ACF Chemiefarma/Comisia, 41/69, Rec., p. 661, punctul 19, precum și Hotărârea din 11 iulie 2002, Marks & Spencer, C-62/00, Rec., p. I-6325, punctul 39). În consecință, orice aplicare „prin analogie” a unui termen de prescripție trebuie să fie suficient de previzibilă pentru justițiabil (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 24 martie 2009, Danske Slagterier, C-445/06, Rep., p. I-2119, punctul 34).

33 Desigur, este mai simplu pentru un astfel de agent economic să determine termenul de prescripție aplicabil urmăririi în justiție a unei abateri pe care a săvârșit-o în cazul în care un astfel de termen și aplicarea sa la domeniul în care se înscrie această abatere sunt definite de legiuitorul național într-o dispoziție aplicabilă în mod specific domeniului respectiv. Cu toate acestea, în cazul în care, astfel cum situația pare a se regăsi în acțiunile principale, legiuitorul național nu adoptase o dispoziție specifică aplicabilă unui domeniu precum cel al rambursării restituirilor la export primite nejustificat în detrimentul bugetului Uniunii, principiul securității juridice nu se opune, în principiu, ca autoritățile administrative și judiciare să continue, conform practicii lor jurisprudențiale anterioare, cunoscute de un astfel de agent economic, să aplice „prin analogie” un termen de prescripție cu caracter general prevăzut într-o dispoziție de drept civil și care se dovedește mai mare decât termenul de 4 ani prevăzut la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 2988/95.

- 34 Totuși, o astfel de aplicare nu respectă principiul securității juridice decât dacă rezultă dintr-o practică jurisprudențială care era suficient de previzibilă. În această privință, este suficient să se amintească faptul că nu este de competența Curții să constate, în cadrul prezentei proceduri preliminare, existența sau inexistența unei astfel de practici jurisprudențiale.
- 35 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că, în împrejurări precum cele din acțiunile principale, principiul securității juridice nu se opune, în principiu, ca, în contextul protecției intereselor financiare ale Uniunii definite în Regulamentul nr. 2988/95 și în temeiul articolului 3 alineatul (3) din acest regulament, autoritățile și instanțele naționale ale unui stat membru să aplice „prin analogie” într-un litigiu referitor la rambursarea unei restituiri la export plătite nejustificat un termen de prescripție întemeiat pe o dispoziție națională de drept comun, cu condiția, totuși, ca o astfel de aplicare care rezultă dintr-o practică jurisprudențială să fi fost suficient de previzibilă, aspect care trebuie verificat de instanța de trimitere.

Cu privire la a doua întrebare preliminară

- 36 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă principiul proporționalității se opune, în cadrul punerii în aplicare de statele membre a posibilității care le este oferită de articolul 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95, aplicării unui termen de prescripție de 30 de ani în litigiul referitor la rambursarea restituirilor primite nejustificat.
- 37 Astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 26 și 30 din prezenta hotărâre, deși, în cadrul posibilității prevăzute la articolul 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95, statele membre păstrează o largă putere de apreciere cu privire la stabilirea unor

termene de prescripție mai lungi pe care înțeleg să le aplice în caz de abatere care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii, aceste state trebuie totuși să respecte principiile generale ale dreptului Uniunii, în special principiul proporționalității.

³⁸ Astfel, în ceea ce privește un termen național de prescripție „mai lung”, în sensul articolului 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95, acesta trebuie, în special, să nu depășească ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului de protecție a intereselor financiare ale Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 martie 2011, *AJD Tuna*, C-221/09, Rep., p. I-1655, punctul 79 și jurisprudența citată).

³⁹ În această privință, trebuie arătat că termenele de prescripție mai lungi pe care statele membre sunt determinate să le aplice în temeiul articolului 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95 sunt foarte diferite de la un stat membru la altul, acest lucru depinzând foarte mult de tradițiile juridice ale acestor state, precum și de percepția în ordinele lor juridice respective asupra timpului necesar și suficient unei administrații diligente pentru a urmări în justiție abateri săvârșite în detrimentul autorităților publice și al bugetelor naționale.

⁴⁰ Pe de altă parte, faptul că, în cadrul posibilității prevăzute de această dispoziție, un stat membru impune termene de prescripție mai scurte decât cele impuse de un alt stat membru nu poate însemna că acestea din urmă sunt disproportionale (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 11 septembrie 2008, *Comisia/Germania*, C-141/07, Rep., p. I-6935, punctul 51, precum și Hotărârea din 25 februarie 2010, *Müller Fleisch*, C-562/08, Rep., p. I-1391, punctul 45).

- 41 Trebuie de asemenea arătat că nu este exclus ca o normă care prevede un termen de prescripție de 30 de ani rezultat dintr-o dispoziție de drept civil să poată părea necesară și proporțională, în special în cadrul litigiilor dintre persoane private, din punctul de vedere al obiectivului urmărit de norma respectivă și definit de legiuitorul național.
- 42 Aprecierea unei astfel de norme de prescripție din punctul de vedere al principiului proporționalității este totuși diferită atunci când această normă este utilizată prin „analogie” cu scopul de a atinge un obiectiv diferit de cel care a stat la baza adoptării sale de legiuitorul național, în speță, în acțiunile principale cu scopul de a atinge un obiectiv definit de legiuitorul Uniunii.
- 43 Or, cu privire la acest aspect, din punctul de vedere al obiectivului de protecție a intereselor financiare ale Uniunii, pentru care legiuitorul Uniunii a considerat că o durată de prescripție de 4 ani, chiar de 3 ani, era deja o durată suficientă ca atare pentru a permite autorităților naționale să urmărească în justiție o abatere care aduce atingere acestor interese financiare și care poate duce la adoptarea unei măsuri precum recuperarea unui avantaj obținut nejustificat, rezultă că, dacă se acordă autorităților menționate o durată de 30 de ani, se depășește ceea ce este necesar pentru o administrație diligentă.
- 44 Astfel, trebuie să se arate că revine acestei administrații o obligație generală de diligență în verificarea caracterului legal al plăților efectuate de ea însăși și care afectează bugetul Uniunii, dat fiind că statele membre trebuie să respecte obligația de diligență generală prevăzută la articolul 4 alineatul (3) UE care implică faptul că acestea trebuie să ia măsurile destinate să remedieze abaterile cu promptitudine (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 13 noiembrie 2001, Franța/Comisia, C-277/98, Rec., p. I-8453, punctul 40).

45 În aceste condiții, admiterea posibilității ca statele membre să acorde administrației menționate o perioadă la fel de lungă pentru a acționa precum cea oferită de o normă de prescripție de 30 de ani ar putea, într-un anumit mod, să încurajeze o inerție a autorităților naționale în a urmări în justiție „abaterile” în sensul articolului 1 din Regulamentul nr. 2988/95, expunând agenții economici, pe de o parte, unei lungi perioade de incertitudine juridică și, pe de altă parte, riscului de a nu mai fi în măsură să facă dovada caracterului legal al operațiunilor în cauză la sfârșitul unei astfel de perioade.

46 În orice caz, trebuie să se arate că, deși un termen de prescripție de 4 ani, precum cel prevăzut la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 2988/95, ar părea, din punctul de vedere al autorităților naționale, prea scurt pentru a le permite să urmărească în justiție abateri care dovedesc o anumită complexitate, legiuitorul național poate întotdeauna, în cadrul posibilității prevăzute la alineatul (3) al articolului menționat, să adopte un termen de prescripție mai lung adaptat acestui tip de abateri.

47 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că, în împrejurări precum cele din acțiunile principale, principiul proporționalității se opune, în cadrul punerii în aplicare de statele membre a posibilității care le este oferită de articolul 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95, aplicării unui termen de prescripție de 30 de ani într-un litigiu referitor la rambursarea restituirilor primite nejustificat.

Cu privire la a treia întrebare

48 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, în ipoteza în care aplicarea unei norme de prescripție de 30 de ani în cazul urmăririi în justiție a unei „abateri” în sensul articolului 1 din Regulamentul nr. 2988/95 s-ar dovedi disproporționată din punctul de vedere al obiectivului de

protecție a intereselor financiare ale Uniunii, principiul securității juridice se opune ca o instanță națională să poată decide reducerea aplicabilității unei astfel de norme de prescripție de 30 de ani, în speță, până la 10 ani, mai degrabă decât să aplice norma de prescripție de 4 ani prevăzută la articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2988/95.

49 Nu este exclus ca, într-o situație în care instanțele naționale nu ar dispune de nicio altă normă de prescripție aplicabilă, acestea să încerce să interpreteze o normă de prescripție de 30 de ani în sensul unei reduceri a acesteia din urmă pentru a îndeplini cerințele dreptului Uniunii.

50 Cu toate acestea, într-o situație precum cele din acțiunile principale, care intră în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 2988/95, trebuie să se constate că, în orice caz, în lipsa unei reglementări naționale aplicabile în mod legal care să prevadă un termen de prescripție mai lung, articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2988/95 prevede un termen de prescripție de 4 ani și rămâne direct aplicabil în statele membre, inclusiv în domeniul restituirilor la exportul produselor agricole (a se vedea Hotărârea din 24 iunie 2004, Handlbauer, C-278/02, Rec., p. I-6171, punctul 35).

51 Astfel, în împrejurări în care aplicarea unui termen de prescripție de drept comun litigiului referitor la rambursarea restituirilor primite nejustificat anterior intrării în vigoare a Regulamentului nr. 2988/95 se dovedește disproporționată din punctul de vedere al obiectivului de protecție a intereselor financiare ale Uniunii, o astfel de normă trebuie înlăturată, iar termenul general de prescripție prevăzut la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 2988/95, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 34 din Hotărârea Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb și alții, citată anterior, este aplicabil, în măsura în care are în vedere și abateri săvârșite

anterior intrării în vigoare a acestui regulament și începe să curgă de la data săvârșirii abaterii în cauză.

- 52 Astfel, într-o asemenea situație, dacă s-ar permite unei instanțe naționale, în contextul Regulamentului nr. 2988/95, să reducă un termen de prescripție determinat, aplicat până în prezent, pentru a-l aduce la un nivel care să poată să fie compatibil cu principiul proporționalității, chiar și în condițiile în care aceasta dispune, în orice caz, de o normă de prescripție întemeiată pe dreptul Uniunii și direct aplicabilă în ordinea sa juridică, s-ar încălca chiar principiile potrivit cărora, pe de o parte, pentru a îndeplini funcția sa de garantare a securității juridice, un termen de prescripție trebuie să fie stabilit anterior (a se vedea Hotărârile citate anterior ACF Chemiefarma/Comisia, punctul 19, precum și Marks & Spencer, punctul 39) și, pe de altă parte, orice aplicare „prin analogie” a unui termen de prescripție trebuie să fie suficient de previzibilă pentru justițiabil (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Danske Slagterier, citată anterior, punctul 34).
- 53 Cu toate acestea, într-o astfel de situație, după cum s-a amintit la punctul 46 din prezenta hotărâre, în cadrul posibilității prevăzute la articolul 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95, legiuitorul național poate să adopte un termen de prescripție mai lung.
- 54 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că, în împrejurări precum cele din acțiunile principale, principiul securității juridice se opune ca un termen de prescripție „mai lung” în sensul articolului 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95 să poată rezulta dintr-un termen de prescripție de drept comun redus pe cale jurisprudențială pentru ca acest din urmă termen să respecte în aplicarea sa principiul proporționalității, din moment ce, în orice caz, termenul de prescripție de 4 ani prevăzut la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 2988/95 este aplicabil în astfel de împrejurări.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 55 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

- 1) În împrejurări precum cele din acțiunile principale, principiul securității juridice nu se opune, în principiu, ca, în contextul protecției intereselor financiare ale Uniunii Europene definite în Regulamentul (CE, Euratom) nr. 2988/95 al Consiliului din 18 decembrie 1995 privind protecția intereselor financiare ale Comunităților Europene și în temeiul articolului 3 alineatul (3) din acest regulament, autoritățile și instanțele naționale ale unui stat membru să aplice „prin analogie” într-un litigiu referitor la rambursarea unei restituiri la export plătite nejustificat un termen de prescripție întemeiat pe o dispoziție națională de drept comun, cu condiția, totuși, ca o astfel de aplicare care rezultă dintr-o practică jurisprudențială să fi fost suficient de previzibilă, aspect care trebuie verificat de instanța de trimitere.
- 2) În împrejurări precum cele din acțiunile principale, principiul proporționalității se opune, în cadrul punerii în aplicare de statele membre a posibilității care le este oferită de articolul 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95, aplicării unui termen de prescripție de 30 de ani într-un litigiu referitor la rambursarea restituirilor primite nejustificat.

- 3) În împrejurări precum cele din acțiunile principale, principiul securității juridice se opune ca un termen de prescripție „mai lung” în sensul articolului 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2988/95 să poată rezulta dintr-un termen de prescripție de drept comun redus pe cale jurisprudențială pentru ca acest din urmă termen să respecte în aplicarea sa principiul proporționalității, din moment ce, în orice caz, termenul de prescripție de 4 ani prevăzut la articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 2988/95 este aplicabil în astfel de împrejurări.

Semnături